



TIPS VOOR BETER VLINDERLEVEN

VLINDERVARIA

KUNT U GEEN GENOEG KRIJGEN VAN VLINDERS?

BEZOEK VLINDERTUINEN, TEL MEE MET DE VLINDERSTICHTING, PROBEER NACHTVLINDERS TE SPOTTEN EN ZET UW TUIN VOL INHEEMSE PLANTEN EN WILDE BLOEMEN. LANDLEVEN HELPT U OP WEG.

TEKST: MONIQUE VAN DEN HOORN. FOTOGRAFIE: DE VLINDERSTICHTING, GER BEUMELER

Vlinderstichtingspakket

Het Vlinderstichtingspakket bevat een duokast voor bij en vlinder, een vlindermok getekend door Marjolein Bastin en het boek *Vlinders in de tuin*. Bovendien steunt u een kalenderjaar lang het werk van De Vlinderstichting en ontvangt u vier keer het tijdschrift *Vlinders*. Te bestellen op www.vivara.nl voor € 25,-.

Inheemse planten

Inheemse dieren geven de voorkeur aan inheemse planten. Vereniging Wilde Weelde is gespecialiseerd in aanleg en onderhoud van ecologische tuinen met inheemse planten. Op www.wildeweelde.nl kunt u een overzicht vinden van aangesloten kwekerijen waar u deze planten kunt verkrijgen. www.bolster.nl is een zaadteeltbedrijf voor biologische zaden. Zij produceren zaden van meer dan 350 soorten kruiden en bloemen uit eigen teelt. Op www.dekeltenhof.nl vindt u een keur aan inheemse planten waar vlinders hun voorkeur aan geven.



Wildebloementuin

Een wildebloementuin is niet alleen een prachtig gezicht, maar ideaal om vlinders en bijen in uw tuin te krijgen. In artikel 'aanleg wildebloementuin' legt zaadexpert Gert Jan Koopman uit hoe u zelf zaden kunt oogsten om daarna uw eigen natuurgebied in de tuin te creëren. U kunt het artikel vinden op www.landleven.nl





Voedsel voor rupsen

Waardplanten, voedselplanten voor rupsen, zijn onmisbaar in een vlindervriendelijke tuin. Aangezien rupsen vreselijk kieskeurig zijn, lusten ze vaak maar enkele soorten planten.

Braam	Aardbeivlinder, boomblauwtje
Grote brandnetel	Landkaartje, gehakelde aurelia, kleine vos, dagpauwoog, atalanta, distelvlinder
Damastbloem	Oranjetipje, diverse witjes
Distel	Distelvlinder
Judaspenning	Oranjetipje
Klaversoorten	Diverse blauwtjes, boswitje, luzernevlinders, groentje
Kleine brandnetel	Atalanta
Klimop	Boomblauwtje
Koolsoorten	Groot koolwitje, klein koolwitje, klein geaderd witje
Kruisbloemigen	Diverse witjes
Look-zonder-look	Oranjetipje, klein geaderd witje
Oost-Indische kers	Diverse witjes
Pinksterbloem	Oranjetipje
Vullboom	Citroenvlinder, boomblauwtje
Wegedoorn	Citroenvlinder
Zuring	Kleine vuurvlinder

Actie Tien voor 12!

Twaalf vlindersoorten dreigen uit te sterven in Nederland. Speciaal voor deze soorten heeft De Vlinderstichting de campagne Tien voor 12! opgezet. Ook u kunt helpen, door bijvoorbeeld een vlinder te adopteren. Kijk voor meer informatie op www.tienvoor12.nu



Vlindertuinen

Nederland is rijk aan vlindertuinen. Landleven heeft voor u een paar tuinen uitgelicht die zeker de moeite van het bekijken waard zijn.

- Kasteeltuin Oud-Valkenburg, www.kasteeltuinoudvalkenburg.nl
- Informatietuinen Appeltern, www.appeltern.nl
- Vlindertuin Parkweg Arnhem, www.bezoekerscentrumsonsbeek.nl
- Piccardthof Groningen, www.piccardthof.nl

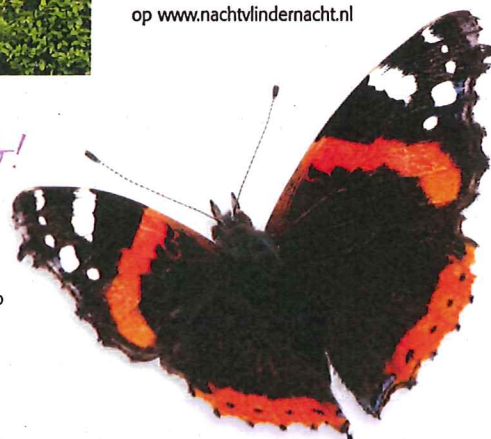


Tel u rijk!

Op 4 en 5 augustus vindt de jaarlijkse tuinvlindertelling plaats. Iedereen kan meedoen en elke tuin telt. De Vlinderstichting geeft van tevoren lezingen waar u leert welke vlinders er zijn en hoe u ze kunt herkennen. De jaarlijkse Nachtvlindertelling vindt plaats in de nacht van 22 op 23 juni op 350 locaties in Nederland. U vindt ze op www.nachtvlindernacht.nl

Butterflies. Go!

Natuurdocumentaire van Josephine Hamming over trekvlinder Atalanta. Kijk voor meer informatie en lezingen op www.gobutterfliesgo.nl



Herkenningskaart

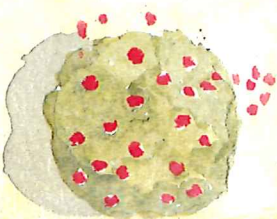
Leuk, al die vlinders in uw tuin, maar welk soort ziet u nu eigenlijk? De vlinderherkenningskaart biedt uitkomst. Normaal € 2,25 maar voor abonnees van Landleven € 1,-. Te bestellen op www.vlinderstichting.nl o.v.v. Landleven.



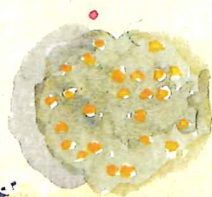
**Slechts
voor €1,-
abonnees!**



hek van onbehandeld hout



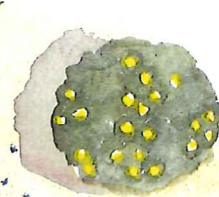
boomgaard



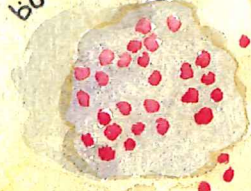
bloembollen voor de vroegste vlinders



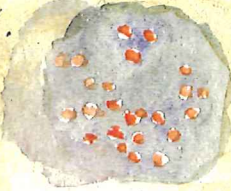
valfruit



hef



Sneeuwbal, liguster, laurierkers, huiselouwe en neclan



VLINDERS OP UW ERF

EEN VLINDERSTRIJK IS HET ALLEREERSTE BEGIN VAN EEN VLINDERVRIENDELIJK ERF. MAAR U KUNT HET DE KLEURRIJKE INSECTEN OP ANDERE VERRASSENDE MANIEREN NAAR DE ZIN MAKEN. CREËER WARMTE, RICHT KRAAMKAMERS IN, GEEF VOEDSEL EN ZORG VOOR PLAATSEN OM TE OVERWINTEREN.

doorgesloten radijs
erwt- en tuinboonbloemen lokken vlinders

brandnetel (zon)

bloemen
van aardbei
trekken
blauwtjes

wilde bloemen
en bloembollen

brandnetel in halfzon voor gekakelde aurelia

zomereik

composthoop
overwinteringsplek
voor poppen
en larven

brandnetel (schaduw)

← brandnetel (zon)

moestuin

lade hoog

braam en framboos langs latwerk
(trekken vlinders)

van maagdenpalm en kruipend zenegroen

Met een kleine tuin is het misschien nog moeilijk om vlinders te lokken, maar met een erf hebt u alle mogelijkheden om vlinders uit te nodigen. Bijna ieder erfonderdeel kan met een paar kleine aanpassingen of een beetje denkwerk vlindervriendelijk worden gemaakt. Als u de behoeftes van vlinders een beetje leert kennen, laat u deze vrolijke insecten in uw tuin niet alleen eten, maar kunnen ze er ook overnachten, een partner vinden, kleintjes maken en eventueel overwinteren. Hoe meer mogelijkheden u biedt, hoe meer plezier u zult krijgen van vlinders op uw erf.

BORDERS EN BLOEMENTUIN

Om vlinders te lokken beginnen de meeste tuiniers met het plaatsen van de vlinderstruik (Buddleja). En inderdaad is het bij de bloemtrossen van deze struik een komen en gaan van verschillende soorten. Dagpauwoog, kleine vos, gehakkelde aurelia, atalanta, citroenvlinder en verschillende witjes snoepen er van de rijkelijk aanwezige nectar. En zo zijn er meer bekende vlinderlokkers te noemen. Soorten als Verbena, Sedum en herfstaster zijn eveneens populaire snacks die iedereen kent. Maar als u iets weet van vlinders, maakt u van uw bloementuin een nog fijner vlinderbuffet. Vlinders zijn namelijk echte warmteliefhebbers. Ze zijn koudbloedig en hun lichaamstemperatuur schommelt mee met de buitentemperatuur. Dagvlinders kunnen pas vliegen als hun lichaamstemperatuur 20 graden is.

In de zon warmen ze eenvoudig op door hun vleugels uit te spreiden. Vandaar dat een vlinderstruik in de volle zon veel sneller en meer vlinders trekt dan een struik in de schaduw of halfschaduw. Ook op iets koudere dagen kunnen de diertjes hier goed terecht om te eten. Een struik staat bovendien het best uit de wind. Door wind verliezen de vlinders weer warmte en bovendien zijn windvlagen voor deze lichte insecten hinderlijk bij het vliegen. Een vlinderborder vol nectarplanten voor dagvlinders legt u daarom bij voorkeur op een windluwe plek in de volle zon aan. Nachtvinders kunnen door hun dikke beharing al bij lagere temperaturen vliegen. Bij nachtvinders zijn vooral witte en andere



Naam: Landkaartje

Uiterlijk: de enige vlinder in Nederland die er in de lente anders uitziet dan in de zomer: de voorjaarsvlinder is oranje, de zomervorm is zwart

Nectarplant: witte schermbloemen als fluitenkruis en berenklauw

Waardplant: brandnetel

Te zien in de tuin: mei tot november
Bijzonder: de mannetjes van het landkaartje verdedigen een territorium of maken patrouillevluchten langs een bosrand.

Naam: Atalanta

Uiterlijk: zwarte vlinder met twee rode banen op zijn vleugels en bovenaan wat witte vlekken

Nectarplant: akkerdistel, hemelsleutel en koninginnenkruid, eet ook rottend fruit

Waardplant: brandnetel

Te zien in de tuin: mei tot oktober

Bijzonder: atalanta's zijn net als distelvlinders trekvlinders. In het najaar trekken ze naar Zuid-Europa, waar ze eitjes leggen. In het voorjaar vliegt de nieuwe generatie weer naar Nederland.



Naam: Koninginnenpage

Uiterlijk: opvallende geel-zwarte tekening met blauwe accenten

Nectarplant: heeft een duidelijke voorkeur voor roze en paarse bloemen, bijvoorbeeld die van wilde hyacint, blauwe knoop, kaardenbol en distel

Waardplant: peen en andere schermbloemen, zoals pastinaak en venkel

Te zien in de tuin: maart tot november

Bijzonder: de koninginnenpage is de grootste dagvlinder van Nederland. Met een felgroene kleur met oranje vlekken is ook de rups de moeite van het bekijken waard.



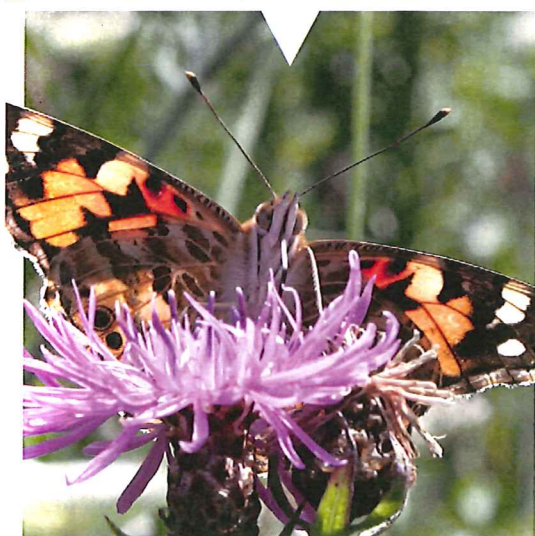


Naam: Klein koolwitje
Uiterlijk: wit met zwarte vleugeltoppen
Nectarplant: kool, vlinderstruik, akkerdistel en grote kattenstaart
Waardplant: gekweekte koolsoorten, kruisbloemigen, Oost-Indische kers
Te zien in de tuin: april tot oktober in drie tot vier generaties
Bijzonder: als u een witje ziet zal het meestal het klein koolwitje zijn, want dat komt in Nederland het meeste voor.

Naam: Distelvlinder
Uiterlijk: oranje vleugels met zwarte vlekken, en aan de vleugelpunten een zwart gebied met witte vlekken
Nectarplant: allerlei bloemen,
Waardplant: distels, klis, alsem, slangenkruid, zonnebloem en brandnetel
Te zien in de tuin: mei tot oktober
Bijzonder: distelvlinders zijn trekvlinders; ieder jaar komen ze vanuit Zuid-Europa en Afrika hiernaartoe en leggen hier hun eitjes. Aan het eind van de zomer gaan de nakomelingen terug naar het zuiden; hun ouders zijn dan inmiddels gestorven.



Naam: Oranjetipje
Uiterlijk: valt op door zijn oranje vleugeltippen
Nectarplant: pinksterbloem en look-zonder-look
Waardplant: pinksterbloem, look-zonder-look, judaspenning en damastbloem
Te zien in de tuin: april en mei
Bijzonder: alleen het mannetje heeft oranje vleugeltippen. Hij kan bij het zoeken naar een wijfje, dat helemaal wit is, nog wel eens per ongeluk een koolwitje achtervolgen. Door de geur ontdekt hij zijn vergissing en zoekt verder.



lichtgekleurde bloemen favoriet. Deze kunnen ze in de schemering goed vinden, net als sterk ruikende bloemen als kamperfoelie en damastbloem. Een witte border voor nachtvlinders kunt u daarom het beste in de avondzon aanleggen, het liefst wel weer op een windluwe plek.

PLANTENKEUS

Voor dagvlinders legt u bij voorkeur een border aan vol paarse en roze bloemen. Dagvlinders hebben een duidelijke voorkeur voor bloemen in deze kleuren. Als u daarbij vooral inheemse planten kiest, trekt u nog meer vlinders. De vlinders die in ons

landje leven hebben namelijk een voorkeur voor planten die hier van oorsprong voorkomen. Let er wel op dat u geen cultivars kiest die met dubbele bloemen zijn gekweekt. Deze planten zijn zo veredeld dat de meeldraden ook bloemblaadjes zijn geworden. Vaak wel mooi, maar de bloemen hebben hierdoor weinig stuifmeel en nectar. Om het de vlinders het hele jaar naar de zin te maken, zorgt u voor een spreiding in bloei. Bloembollen in het voorjaar zullen vooral door hommels en overwinterende vlinders als dappauwoog, gehakkelde aurelia, kleine vos en citroenvlinder worden bezocht. In de zomer vliegen de meeste insecten en is een flink aanbod van nectar het belangrijkste. Knip uitgebloeide bloemen weg om de bloei te verlengen. Om ook in nazomer en herfst een flink aanbod te hebben kunt u begin juni een deel van de planten die in de nazomer bloeien terugknippen. Kattenstaart, flox, herfstaster en guldenroede bijvoorbeeld bloeien dan later, waardoor er nog langer nectar in de tuin te vinden is. Naast nectarbloemen helpt u vlinders extra door wintergroene heesters in de border op te nemen. Met scheefkelk, salie, maagdenpalm, tijm, struikheide, dopheide, Hebe, lavendel en rozemarijn biedt u beschutting. U kunt daarnaast wintergroene planten zetten die daarnaast voor nectar zorgen. Kies bijvoorbeeld klimop, hulst, liguster, mahonie, laurierkers, cotoneaster of sneeuwbal.

BOOMGAARD

Met een selectie bloembollen in de boomspiegel van uw fruitbomen of een bloemenwei van bollen in het gras van de bongerd maakt u de vroegst vliegende vlinders blij. Maar nectar is voor sommige vlinders niet de enige voedselbron. Rottend valfruit uit de boomgaard kan in het najaar een feestje opleveren van fladderende atalanta's en gehakkelde aurelia's.

HOUTWAL EN HAGEN

Vlinders eten het liefst op zonnige, windstille plekjes. Om het ze echt naar de zin te maken, zorgt u dus voor windschermen in de tuin. Met een haag of houtwal kunt u twee vliegen in een klap slaan. Kies de juiste planten en u creëert niet alleen luwte, maar u geeft de

vlinders meteen nectar en waardplanten. Wilg, mahonie, sneeuwbal, sleedoorn, prunus, ribes en andere bessenstruiken zijn mooie nectarleveranciers. Hulst, klimop, sporkehout, wegedoorn, kornoelje, kardinaalsmuts en wilg zijn naast windbrekers ook waardplanten. Door de dubbelfunctie van veel haagplanten heeft een erfafscheiding van planten de voorkeur. Mocht u toch kiezen voor een hek, dan is een hek van onbehandeld hout ideaal. Insecten zijn gevoelig voor behandeld hout en blijven hier liever bij uit de buurt.

MOESTUIN

Ook in de moestuin weten vlinders lekkerrijen te vinden. De bloemen van fruit zoals aardbei, framboos en braam trekken blauwtjes

en het oranje zandoogje. De bloemen van erwten, ui en tuinbonen kunnen zich in bezoek van diverse fladderaars verheugen. En laat eens wat radijs doorschieten. Waar vlinders in de moestuin wel gezellig zijn, zit natuurlijk niemand op vraatzuchtige rupsen tussen de oogst te wachten. Wie zijn erf vlindervriendelijk maakt, doet er goed aan om de koolplanten in de moestuin af te schermen met gaas. Combineer koolplanten bovendien met sterk geurende planten als tomaat, salie en pepermint. Koolwitjes vinden deze geuren niet lekker en blijven hopelijk uit de buurt.

KRUIDENTUIN

In de kruidentuin zijn vlinders vooral te vinden op de bloemen van tijm, munt en hyssop. Salie, bonenkruid en bieslook trekken

Naam: Citroenvlinder

Uiterlijk: het mannetje is geel, het vrouwtje lichtgroen tot crèmekleurig

Nectarplant: paarse en roze bloemen

Waardplant: sporkehout en wegedoorn

Te zien in de tuin: begin februari tot begin juni en eind juni tot begin oktober in twee generaties

Bijzonder: citroenvlinders kunnen achteruit vliegen. Dit gebeurt tijdens de baltsvlucht.



Naam: Bont zandoogje

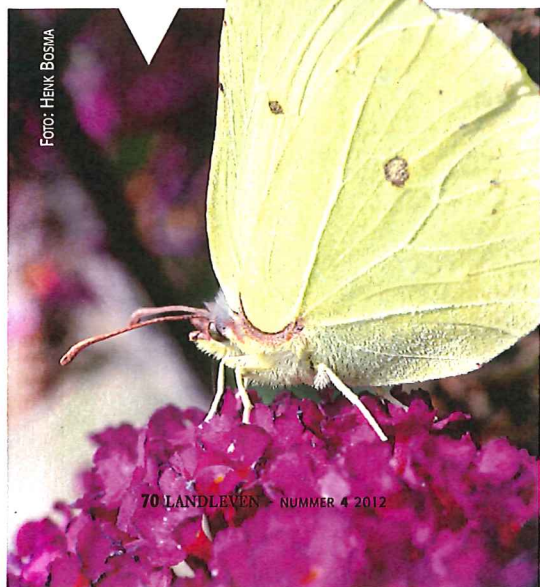
Uiterlijk: donkerbruin met een geeloranje vlekkenpatroon met oogvlek

Nectarplant: braam, paardenbloem, koninginnenkruid, distel, struikheide, sporkehout, akkerdistel, kool, gewone vlier, hop, kamperfoelie, sneeuwbes, framboos

Waardplant: gras

Te zien in de tuin: eind maart tot eind oktober in drie overlappende generaties

Bijzonder: donkere mannetjes van het bont zandoogje warmen sneller op, waardoor ze langer op zoek kunnen naar vrouwtjes dan hun lichtere concurrenten.



Naam: Gehakkelde aurelia

Uiterlijk: te herkennen aan de hapjes uit zijn vleugels. Op de onderkant van de achtervleugel staat een kleine witte C

Nectarplant: sleedoorn en bloeiende wilg, later in het seizoen ook akkerdistel, braam en koninginnenkruid

Waardplant: brandnetel, hop en aalbes

Te zien in de tuin: maart tot oktober

Bijzonder: de rupsen van de gehakkelde aurelia lijken op vogelpoepjes. Zo zorgen ze ervoor dat ze niet worden opgegeten.



eveneens veel insecten. Met munt of wilde marjolein trekt u zelfs het kleine muntvlindertje, waardoor u het aantal vlindersoorten in uw tuin kunt uitbreiden.

AFGELEGEN HOEKJES OP HET ERF

Wilt u de vlinders zich echt thuis laten voelen op uw erf, dan biedt u niet alleen voedsel aan. De diertjes stellen niet alleen strenge eisen aan de planten waarvan ze eten, ze zijn er ook precies in waar ze hun eieren willen leggen. Mensen met een moestuin vrezen de rupsen van bijvoorbeeld het koolwitje. Maar zonder uw oogst op te offeren kunt u toch riante kraamkamers aanbieden. Op pagina 64/65 vindt u een uitgebreide lijst met waardplanten, waarop de vlinders hun eieren afzetten. Let er wel op dat deze waardplanten bij voorkeur beschut staan. De

bekendste waardplant, brandnetel, kan veel verschillende vlinders trekken, mits hij op de juiste plek staat. Iedere vlinder stelt zijn eigen eisen aan dit onkruid. De kleine vos, de dagpauwoog en het landkaartje willen een grote pol brandnetels waar de rupsen in een groep kunnen leven. Maar de dagpauwoog wil brandnetels op een koele, vochtige plek en het landkaartje kiest vooral brandnetels in de halfschaduw langs een bosrand. Op een halfzonnige plek leggen de gehakelde aurelia en sommige nachtvlinders hun eitjes. Zet brandnetels wel in een emmer of teil zonder bodem, om woekeren te voorkomen.

SCHUREN EN HOKKEN

Zelfs met een oude schuur of kippenhok op het erf kunt u vlinders plezier doen. Verschil-

lende soorten vlinders hebben een heel uiteenlopende levenscyclus. De meeste vlinders leven maar een paar dagen. Ze overwinteren als ei, rups of pop. Deze zijn te vinden tussen planten, in dorre bladeren of in de grond. Soorten als citroenvlinder, kleine vos en dagpauwoog overwinteren als vlinder. De laatste twee zoeken hiervoor een plekje in een holle boom, in een schuur of in huis op zolder. Een niet al te dichte schuur biedt voor deze vlinders de mogelijkheid om een koel, beschut plekje op te zoeken. De citroenvlinder overwintert in een wintergroene struik, zoals de klimop.



Naam: Icarusblauwtje
Uiterlijk: de bovenkant van de vleugels van dit kleine vlindertje is bij het mannetje blauw en bij het vrouwtje bruin; op de onderkant van de vleugels heeft het icarusblauwtje vlekken
Nectarplant: klaversoorten, heide en veel akkerkruiden
Waardplant: vlinderbloemigen
Te zien in de tuin: mei tot oktober
Bijzonder: icarusblauwtjes slapen graag samen. Ze brengen de nacht door in groepjes, waarbij ze met de kop naar beneden tussen het gras hangen.



Naam: Koevinkje
Uiterlijk: koffiebruin met op de onderkant van de vleugels vijf grote oogvlekken met gele randjes
Nectarplant: braam, koninginnenkruid en akkerdistel
Waardplant: Diverse grassen en zeggen
Te zien in de tuin: eind juni tot half augustus
Bijzonder: de mannetjes van het koevinkje worden zelden op bloemen gezien; ze maken veel patrouillevluchten waarbij ze vaak paden of bosranden volgen.



Naam: Boombly
Uiterlijk: fel lichtblauw met een zwarte band
Nectarplant: voedt zich met honingdauw, sap van bloedende bomen en nectar
Waardplant: klimop, hulst, sporehout, kattenstaart en struikheide
Te zien in de tuin: maart tot begin juni en half juni tot begin oktober in verschillende generaties
Bijzonder: Mieren likken een zoete stof van het boomblauwtje op die de rups uitscheidt, in ruil beschermen ze hem tegen belagers.

Met een groenblijvende struik tegen uw schuurtje biedt u dus volop overwinteringsruimte.

COMPOSTHOOP

Ook andere hoekjes op het erf kunnen vlinders helpen bij het overwinteren. Hebt u plek voor een takkenril, of een plaatsje waar wat plantafval of bladeren mogen blijven liggen, dan kunnen de vlinders die als pop of larf overwinteren hier rustig de koudste maanden doorkomen. De composthoop is eveneens een mogelijke overwinterplek. Maak de borders in de herfst bovendien niet te strak. Tussen holle plantenstengels en andere plantresten zijn larven en poppen te vinden.

VIJVER

Voor vlinders is het niet nodig om een vijver in de tuin te hebben. Ze hebben wel behoefte aan water, maar kunnen zich ook redden met een klein plasje water of door dauw- en regendruppels van planten te zuigen. Met een vijver kunt u wel andere vliegers naar het erf halen, namelijk libellen. In kleine vijvers kunnen sommige soorten zich al voortplanten, in een grotere vijver kunt u meer soorten verwachten. Met een diepte van minimaal 80 centimeter kunnen de larven de winterkou overleven. Libellen eten muggen en zijn daarom in veel tuinen graag geziene gasten. □

Aanleg vlinderborder

Een vlindertuin start bij een heerlijk buffet voor de fladderaars. Deze border is niet alleen mooi door de bloemen, maar met de aanleg ervan met echte favorieten zorgt u van mei tot oktober voor een lekker nectarmaaltje. De border zal vooral dagvlinders trekken, dus geef hem een plekje in de volle zon en tegen wind beschut. De in de tabel genoemde aantallen planten zijn op basis van een border van 2 x 4 meter.

Nr.	Aantal	Naam	Kleur	Hoogte (cm)	Bloei-maand
1	6	Lavandula angustifolia 'Hidcote'	violet-blauw	50	6-7
2	5	Aster 'Blaue Lagune'	blauw	50	9-10
3	6	Sedum 'Herbstfreude' (vetkruid)	rozerood	50	9
4	5	Origanum vulgare origano (wilde marjolein)	paars	50	6-8
5	6	Salvia nemorosa (salie)	paarsblauw	90	6-8
6	2 of meer	Verbena bonariensis (als weefplant gebruiken)	paars	150	6-9
7	5	Aster 'Pink Star'	roze	90	9-10
8	1	Buddleja davidii 'Empire Blue' (vlinderstruik)	blauw	250	5-9
9	6	Echinacea purpurea (zonnehoed) (voor bijen en vlinders)	rozerood	100	7-9
10	5	Rosmarinus officinalis (rozemarijn)	blauw	80	5-7
11	3	Eupatorium purpureum atropurpureum (koninginnenkruid)	purperroze	200	8-9
12	5	Verbena hastata (blauwe verbena)	lilablauw	120	6-8
13	5	Malva moschata (muskuskaasjeskruid)	roze	60	6-8

